

NIECZEŚĆ (20) *sb f*

W pisowni łącznej (16), w rozłącznej (4).

Oba e jasne.

sg N niecześć (5). ◇ G nieczci (3). ◇ D nieczci (2). ◇ A niecześć (7). ◇ I nieczcią (2). ◇ L nieczci (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w,

1. *Niesława, utrata dobrego imienia; infamia Vulg; macula, nota Mącz (7) : Mącz 250c; Tey my nieczci vchodząc/ á cnotę wtrzymawáłości y zwycięstwá fklonności fwey ćwicząc/ bárzo rádźi pościm. SkarKaz 121a.*

W przeciwstawieniach: »niecześć ... cześć, dobra sława« (2): we wżyftkich rzeczach zálecaymy fie tak iáko fludzy Boży/ [...] przez chwałę y niefláchetność/ przez niecześć/ y przez dobrą sławę Leop 2. Cor 6/8; Niehcemy tey czći z ktorey fię wieczna niecześć rodzi SkarŻyw 207.

Zwrot: »w niecześć [kogo] wprawić« = macula afficere a. inurere maculas Mącz [szyk zmienny] (2): Inurere aeternas maculas alicui, quas reliqua vita eluere non possit, W wieczną niecześć kogo wpráwić. Mącz 203b, 203b.

Szereg: »niecześć i utrata sławy« (1): ifz ten człowiek S. tak grzeftnych [...] zbáwienie dla czći Chryftufowej/ zámiłował: ifz mu zniezczią y wielką vtrátą sławy fwey służył y pomoc chćiał. SkarŻyw 108.

2. *Niewłáściwe traktowanie, obraza, zhańbienie; pohańbienie, poniżenie; dedecus Modrz, JanStat (10) : Wedle zelżywości (marg) wł: nie czći. (–) mowię BudNT 2. Cor 11/21.*

niecześć komu, czemu (2): SkarŻyw A5v; iáka z tego Pánu y Rádźie iego niecześć/ vważyć káždy może. SkarKazSej 694b.

niecześć czyja [G sb i pron] (3): która to Akádemia [...] flábieć poczęła z wielką nieczcią y fzkodą Rzeczypośpolitéy. SarnStat 199; Aby pány krole fwoie ná wzor przodkow fwoich wiernie czćili/ y onym poślufzeńftwo oddawali/ y o ich fię niecześć gniewáli SkarKaz)(2v, 453b.

W połączeniu szeregowym (1): A ciáło iáko/ ktore w tákiew zgubie y prochu y nieczci zoftáie z bydłem y z fzkápami rowno? SkarKaz 384b.

Zwrot: »[komu] być ku nieczci« = być obraźliwym dla kogoś (1): Aza to ná cnotę należy/ to fkomnie w drugim ábo łáfkáwie przyimowác/ co ty rozumieftz tobie być ku nie czći tibi putes esse dedecori? ModrzBaz 66v.

Szereg: »lżyć się i do nieczci przywodzić« (1): Bo fię tym dom Páńki lży y do nieczci przywodzi. SkarKaz 456a.

a. *Pozbawienie kobiety czci niewieściej (1) :*

Zwrot: »[kogo] przyprawić o niecześć« (1): Attentare pudicitiam puellae, Kuśc fie dziewczekę przipráwić o niecześć. Mącz 448d.

3. *Czyn przynoszący ujmę, haniebny (2) : ktorzi z tego záłofni być mużą/ gdy widzą/ áno ozdoby fwoie fpolne máią z temi/ ktorzi ich iefzcze męftwem álbo godnością niezásłużyli: á mowię godnością oną potem nábytą/ wielkich rzeczy dokazániem ozdobioney/ proznowániu przeciwney/ á wśelkiew nieczci [dedecore] niesprzyiázney. ModrzBaz 51v; Bo máiąc zránioną dużę/ Rad y nie rad plákác mużę/ Co fnadź nie cześć: to ku fzkodźie/ Y zelżywość ferce bodzie. KochTr 18.*

4. Brak zamiaru uhonorowania (1) :

*W przeciwstawieniu: »cześć ... niecześć« (1): W wielkim lepak domu nie iedno łą naczynia złote y írebrne/ ále y drewniáne/ y gliniáne/ á one iednák ná cześć/ á te ná nie cześć [*in honorem, quaedam autem in dedecus*]. BudNT 2.Tim 2/20.*

Synonimy: 1. sromota, »zła sława«; 2. hańba, niecnota, niesława, sromota, wstyd, zawstydzienie, »zła sława«; 3. łoterstwo, łotrostwo, niecnota, nieprawość, sprośność.

Cf 1. CZEŚĆ

AŻ